

dr Jakub Żygawski
Akademia Zamojska
Archiwum Państwowe w Zamościu
e-mail: jzygawski@zamosc.ap.gov.pl
<https://orcid.org/0000-0003-2098-5305>

„Mały atlas” z ogromną dawką informacji dla miłośników kolei oraz turystyki aktywnej, industrialnej i komunikacyjnej.

Recenzja atlasu: Marcin Stiasny (oprac.),

Mały atlas linii kolejowych Polski 2022,

skala 1:330000, Rybnik 2022, ss. 128, ISBN 978-83-63652-42-5

W 2022 roku ukazał się długo wyczekiwany *Mały atlas linii kolejowych Polski*. Stano-
wi nie tylko swoisty „must have” dla każdego szanującego się miłośnika kolei (zwanego
w specjalistycznym slangu „mikolem”), ale również pozycję obowiązkową dla pasjona-
tów turystyki aktywnej, industrialnej czy komunikacyjnej. Dlaczego? Otóż jest to pio-
nierskie w skali kraju, a zarazem bardzo potrzebne, opracowanie kartograficzne w sposób
merytoryczny traktujące problematykę aktualnej sieci szlaków kolejowych w Polsce, któ-
re powstało przy współpracy profesjonalistów oraz miłośników kolei. Autorem *Małego
atlasu* jest Marcin Stiasny, znany od blisko dwóch dekad w środowisku pasjonatów i miłoś-
ników różnorodnych środków transportu – poza kolejami również tramwajów i autobusów.
Wspomagał go zespół znawców tematu: Ryszard Boduszek, Damian Dratwa, Wojciech
Glass, Tomasz Hebda, Andrzej Massel, Marek Niemiec, Piotr Szatkowski i Bartosz Ury-
ga. Za stronę techniczną wydawnictwa odpowiadał Arkadiusz Palla.

Publikacja stanowi kontynuację świetnie przyjętego *Małego atlasu linii kolejowych
Polski 2011* opracowanego w tymże roku przez Marcina Stiasnego i Ryszarda Stankie-
wicza, będącego skróconą i podręczną odmianą „dużego” *Atlasu linii kolejowych Pol-
ski 2010*, również autorstwa tandemu Stankiewicz-Stiasny. Było to pierwsze tego typu

w Polsce opracowanie traktujące infrastrukturę kolejową jako istotny element środowiska antropogenicznego i kształtowanego od połowy XIX wieku dziedzictwa kulturowego, prezentującego różny stopień zaawansowania techniki oraz infrastruktury komunikacyjnej w zależności od historii danego regionu. *Atlas* z 2010 roku zawierał liczne mapy tematyczne, w tym 92-arkuszową mapę ogólną Polski w skali 1:300000, 24 plany najważniejszych węzłów kolejowych, mapy obszarów przedwojennej Polski pozostających obecnie poza jej granicami, opisy, zestawienie tabelaryczne linii kolejowych z danymi historycznymi, indeksy nazw stacji od 1842 roku, inne opisy oraz 384 fotografie przedstawiające najciekawsze stacje i obiekty infrastruktury. Całości dopełniała legenda opracowana w językach: polskim, angielskim, niemieckim, czeskim, francuskim, włoskim, węgierskim i rosyjskim, sprawiająca, że publikacja była również użyteczna dla czytelników zagranicznych. Treść mapy ogólnej Polski zawierała przede wszystkim elementy liniowe i punktowe infrastruktury: eksploatowane i nieczynne linie kolejowe z podziałem na zelektryfikowane i nieelektryfikowane oraz dwutorowe i jednotorowe, linie jednotorowe mające dawniej drugi tor, linie przemysłowe, linie szerokotorowe, linie wąskotorowe (publiczne, niepubliczne, konne), czynne oraz nieczynne stacje, mijanki, przystanki, posterunki, ładownie, lokomotywownie, ważniejsze bocznice, mosty, tunele, stacje z semaforami kształtowymi oraz kilometrów i numery linii kolejowych (zgodnie z instrukcją Id-12/D-29). Uzupełnienie treści stanowiły elementy ułatwiające lokalizację, do których zaliczają się: sieć rzeczna, przełęcz i szczyty górskie, granice administracyjne, przejścia graniczne, zabudowa miast, kopalnie, lotniska oraz pomniki i skanseny kolejowe. Nakład *Atlasu* rozszedł się w ciągu kilkunastu tygodni. Równie szybko okazało się, że opracowanie zawierało sporo błędów, dlatego w 2011 roku ukazała się poprawiona druga edycja. Piękne wydanie na papierze kredowym, twarda okładka oraz duża ilość zawartych danych sprawiły, że *Atlas* okazał się zbyt obszerny (448 stron, 2,2 kg) i nieporęczny (format A4) do użytkowania tam, gdzie każdy miłośnik kolei tego pragnął, czyli w trasie i w terenie. Dlatego autorzy, przychylając się do próśb czytelników, wydali równoległe wersję skróconą. *Mały atlas linii kolejowych Polski 2011* zachowywał format pierwotnego, jednak był czterokrotnie lżejszy (0,6 kg) i zawierał tylko najistotniejsze mapy oraz dane niezbędne w trakcie eksploracji. Taka właśnie „podróżnicza” wersja *Atlasu* okazała się „strzałem w dziesiątkę”.

Analiza treści obydwu atlasów ujawniła kolejne uchybienia i błędy, m.in. w tabelarycznych zestawieniach linii kolejowych, opisach historycznych czy nazewnictwie stacji. Również jakość rysunku map opracowanych przez M. Stiasnego pozostawiała nieco do życzenia. Przebieg linii kolejowych na mapie nie pasował miejscami do ich rzeczywistej trasy. Takie „niedopatrzania” pojawiły się również na obszarze Zamojszczyzny. Raził zbyt uproszczony przebieg linii nr 69 na północ od Zamościa oraz linii nr 66 w okolicy Zwierzyńca, błędne umiejscowienie ładowni Nowa Osada w miejscu grupy towarowej

Szopinek czy niewłaściwa datacja budowy łącznic w okolicach Zawady. Uchybienia nie wpłynęły jednak na ogólnie pozytywną ocenę opracowania.

Kiedy wydawało się, że historia *Atlasu linii kolejowych* zakończy się z początkiem drugiej dekady XXI wieku, natomiast bieżącą aktualizację danych umożliwi wszechobecny internet, M. Stiasny niespodziewanie po 10 latach podjął się wydania *Małego atlasu linii kolejowych Polski 2022*. Autor uwzględnił prośby czytelników, zmniejszając format opracowania do B5 oraz zachowując papier kredowy i miękką okładkę. Opracowanie liczy 128 stron, zostało pozbawione historycznej części opisowej, zestawień tabelarycznych oraz indeksów. Pozostawiono podział mapy ogólnej Polski na 92 arkusze, jednak zmniejszono jej skalę do wartości 1:330000. W końcowej części publikacji umieszczono indeksowany wykaz ważniejszych miast i węzłów komunikacyjnych oraz 42 plany największych węzłów kolejowych. Na stronie 7 zamieszczono uproszczoną legendę opracowaną w czterech językach, którą powtórzono również na tylnej okładzinie, co znacznie usprawnia korzystanie z *Atlasu*. Zmieniono zakres treści mapy, usuwając m.in. lokomotywnie i przebieg dawnych linii kolejowych wąskotorowych, dodając natomiast obszary leśne oraz sieć dróg krajowych w celu lepszej orientacji w terenie. Arkusze mapy zyskały również siatkę kartograficzną (układ równoleżników i południków) ułatwiającą nawigowanie w terenie za pomocą GPS. Ulepszono część graficzną mapy, uszczegóławiając obrys zabudowy oraz trasując linie kolejowe zgodnie z ich rzeczywistym przebiegiem w terenie. Zaktualizowano przebieg bocznicy oraz nazewnictwo obiektów przemysłowych i stacji. W przypadku węzła Zamość prawidłowo zaznaczono funkcjonujące miejsca obsługi podróżnych oraz ruchu kolejowego, tj. stacje: Jarosławiec, Zamość, Zamość Bortatycze, Zamość Majdan LHS, Zamość Szopinek, Zawada, oraz przystanki: Mokre, Zamość Starówka i Zamość Wschód. Nie naniesiono jednak śladu rozebranej łącznicy między grupą towarową Szopinek a dawną stacją Zamość Północ.

Reasumując, *Mały atlas linii kolejowych Polski 2022* kontynuuje cele nakreślone przez wydanie pierwotne z 2010 roku. Dużą w tym zasługą samego autora oraz Wydawnictwa Eurosprinter z Rybnika, specjalizującego się w tematyce komunikacyjnej. Publikacja wciąż nawiązuje do pionierskiego *Atlasu* z 2010 roku, traktując w sposób nowatorski i nietuzinkowy problematykę turystyki kolejowej. Dzięki aktualizacji, wprowadzonym poprawkom merytorycznym oraz technicznym (nareszcie otrzymał funkcjonalny format „podróżny”!) *Atlas* stanowi niezastąpione źródło informacji o sieci kolejowej Polski, niezbędne nie tylko w plecaku każdego „mikola”, lecz także turysty i podróżnika przemierzającego się koleją po Polsce. Dla osób interesujących się turystyką industrialną i komunikacyjną oraz studentów okaże się on niezbędnym przewodnikiem wskazującym poszukiwaczom przygód potencjalny cel podróży. Dzięki takim publikacjom możliwe jest poznawanie oraz bezpieczna i odpowiedzialna eksploracja wielu wciąż

Jakub Żygawski

funkcjonujących, z czasem zapomnianych szlaków żelaznych, stacji oraz zabytków techniki kolejowej, których niestety ubywa z każdym rokiem.

Słowa kluczowe: kolej; atlas kolejowy; turystyka; żelazny szlak; stacja kolejowa; podróż

Keywords: railway; railway atlas; tourism; iron route; railway station; travel